

Kvittering på innsendt hørings svar på Høring av forslag til endringer i abortloven - fosterreduksjon

Høringens saksnummer: 19/648

Høring: Høring av forslag til endringer i abortloven - fosterreduksjon

Levert: 25.03.2019 11:37

Gruppering av høringsinstanser: Andre

Avsender: Human-Etisk Forbund

Kontaktperson: Bente Sandvig

Kontakt e-post: bente.sandvig@human.no

Til Det kongelige helse- og omsorgsdepartement
v/ postmottak(at)hod.dep.no

Oslo 18.03.19

Høring av forslag til endringer i abortloven - fosterreduksjon

Human-Etisk Forbund er et humanistisk livssynsamfunn med over 90.000 medlemmer. Vi arbeider bl.a. med etikk og livssyn i det mangfoldige norske samfunnet.

Sammendrag: En politisk og unødvendig innstramming

Human-Etisk Forbund registrerer at denne saken er lagt fram som følge av en politisk innrømmelse. Det er altså ikke en lovendring som fremmes basert på kunnskap om et reelt problem.

Det er i det hele tatt vanskelig å se hensikten med lovendringen. Både helseministeren og KrFs fungerende partileder presiserte under lanseringen av forslaget at hensikten ikke er færre aborter eller forbud mot fosterreduksjon. Man kan da spørre seg hvorfor man i det hele tatt gjør dette.

Siden Lov om svangerskapsavbrudd i 1978 åpnet for selvbestemmelse inntil 12. uke, er abortloven endret flere ganger. Dette er imidlertid første gang Stortinget blir bedt om å innføre en innstramming i loven.

Bakgrunn for forslaget

Stortinget behandlet i 2016 et privat lovforslag om å forby fosterreduksjon. Forslaget ble nedstemt med 84 mot 15 stemmer. Det var dette avviste mindretallsforslaget som ble tatt inn i forhandlingene om ny regjering og politisk plattform. Kravet om forbud vant ikke gjennom, men endte med en begrensning av kvinners selvbestemmelse innen 12. uke.

Human-Etisk Forbund mener det er problematisk å lage politiske kompromisser på dette området og særlig uten støtte verken blant folk eller folkevalgte. Kvinners reproduktive rettigheter er under press i mange land, og det å begrense kvinners selvbestemmelse her hjemme, sender uheldige signaler.

Videre er det et helt marginalt fenomen det er snakk om. I løpet av de tre årene det har vært åpnet for selvbestemmelse knyttet til antall fostre i abortloven, er det totalt snakk om 14 ved tvillingsvangerskap og 10 ved trillingsvangerskap. Alle nemndbehandlede begjæringer om fosterreduksjon på grunn av påvist alvorlig sykdom, er så vidt vites, innvilget.

Fosterreduksjon ble mulig på åttitallet og ble benyttet ved assistert befruktning også i Norge i de tilfeller der man hadde satt inn flere befruktede egg. Her har begrunnelsen vært medisinsk, men prinsippet er det samme: at man avslutter utviklingen av et eller flere friske fostre. Ettersom metodene ved assistert befruktning ble mer raffinerte, setter man som regel bare inn ett egg i Norge, mens det ved klinikker i utlandet oftere settes inn flere for å øke sjansen for graviditet. I tillegg vil assistert befruktning ha en overhyppighet av flerlinger på grunn av hormonstimulering.

Det har kommet fram opplysninger fra St Olavs Hospital om at 66% av de utførte selvbestemte fosterreduksjonene skjer etter assistert befruktning, til dels i utlandet. Dette bør påkalle det politiske miljøes oppmerksomhet og snarere føre til en diskusjon om tilgang på assistert befruktning her hjemme, framfor å begrense disse kvinnenes selvbestemmelsesrett over egen livssituasjon.

Etiske vurderinger og utfordringer

Fosterreduksjon kan etter departementets vurdering ikke likestilles med andre svangerskapsavbrudd etisk sett, uten at det begrunnes hvorfor departementet mener det. Human-Etisk Forbund er ikke enig i at fosterreduksjon reiser vanskeligere etiske problemstillinger enn de som allerede er håndtert i abortloven der det handler om å avveie hensynet til kvinnen og et gradert hensyn til fosteret/fostrene.

Vi finner det derimot etisk og juridisk utfordrende å innføre en sterkere vektning av fosterets beskyttelse ved flerlingsvangerskap enn svangerskap med bare ett foster innen rammen av de 12 første ukene, slik at selvbestemmelsen begrenses for kvinnen. Det er vanskelig å se at det skal være etisk riktigere å kreve en sterkere begrunnelse for å fjerne ett av to fostre, enn å fjerne begge.

Grensen for selvbestemmelse i forhold til å kunne begjære svangerskapsavbrudd, er 12 uker. Som Lovavdelingen kom fram til, og praksis har vært de siste årene, gjelder selvbestemmelsen også antall fostre.

Vi mener Lovavdelingens forståelse av det juridiske fortsatt står seg. Det eneste som er endret siden Lovavdelingen klargjorde det rettslige, utover at

Stortinget har nedstemt forslag om forbud, er at KrF er kommet i regjering.

Hovedinnvending

Vi har vanskelig for å se rasjonale i å stramme inn den nøkterne praksisen som er etablert siden det juridiske ved saken ble utredet. Det er altså snakk om i snitt 8 slike inngrep av rundt 12700 selvbestemte aborter (12733 i 2017) pr år.

Uansett om man mener fosterreduksjon er etisk på linje med annen form for abort, eller etisk mer krevende, har Human-Etisk Forbund vanskelig for å se at vurderingen blir mer etisk eller moralsk ved å løftes vekk fra kvinnen/familien og over i en nemnd. Det er vår hovedinnvending mot selve forslaget.

I stedet for å bygge opp under kvinnen som det autonome mennesket loven ellers anser henne å være i svangerskapets tre første måneder, umyndiggjør man henne i et avgjørende viktig spørsmål for hennes livssituasjon.

Nemndbehandling vs. selvbestemmelse

Oppramsingen på s 6 og 7 av hva man ikke anser som tilstrekkelig tungtveiende grunner for å få innvilget fosterreduksjon, viser hvor problematisk det er å fastsette tilsynelatende objektive kriterier og overlate til andre enn kvinnen/familien som skal leve med konsekvensene å avgjøre. Moral kan lett bli til moralisme gjennom formuleringer som: «At en kvinne er gravid med tvillinger og vil få omsorg for to barn vil ikke i seg selv føre til at vilkårene i bokstav b er oppfylt.»

Det er lite verdig å kreve at kvinner skal gjøre seg mindre enn de er ved å framstille egen helse og livssituasjon verst mulig for å få gjennomslag i nemndbehandlingen.

I høringsutkastet presiseres følgende: *«Nemnda skal legge vesentlig vekt på hvordan kvinnen selv bedømmer sin egen situasjon. Dette gjelder også ved begjæring om fosterreduksjon og innebærer at hun skal gis en reell mulighet til å influere på avgjørelsen i nemnda ved at det blir tatt hensyn til hennes synspunkter og vurderinger. Nemndas avgjørelse bør i størst mulig grad være et resultat av en drøfting av situasjonen mellom kvinnen og nemndmedlemmene. Det understrekes videre at kvinnen er den som vet mest om hvordan hun ut fra sine forutsetninger og livsforhold vil kunne makte å fullføre svangerskapet, fødselen og å dra omsorg for barna.»*

Her underslås det at det nettopp ikke er en «herredømmefri» og likeverdig prosess det legges opp til, jmf kriteriene som innføres for nemndas beslutning. Det kan også innvendes at hvis man virkelig tar kvinnens egen vurdering på alvor, faller «behovet» for nemndbehandling vekk. Hele det siterte avsnittet fungerer bedre som argumenter for reell selvbestemmelse enn som begrunnelse for nemndbehandling.

Tidspunkt for behandling og inngrep

På pressekonferansen ble det poengtert at avgjørelse fra nemnd skal foreligge innen utgangen av uke 12, slik at kvinnen fortsatt kan velge å avslutte hele svangerskapet før fristen for selvbestemmelse går ut. Høie vektla dette som et viktig element ved forslaget, og viste til følgende formulering på presentasjonen som ble vist på skjerm: «*Abortnemnda kan behandle søknader om fosterreduksjoner før uke 12, selv om inngrepet i hovedsak foretas etter uke 12.*»

Dette poenget eller denne intensjonen finner vi imidlertid ikke igjen i selve lovforslaget. Vi forutsetter at dette kravet ivaretas dersom regjeringen går videre med forslaget, og at det også blir mulig å få behandlet eventuell klage innen grensen for selvbestemmelse går ut. Ellers vil denne gruppen kvinners rett til selvbestemmelse bli ytterligere alvorlig begrenset.

Selektiv referering av praksis i våre naboland

Vi har merket oss at regjeringens representanter i debatten har lagt betydelig vekt på at fosterreduksjon av friske fostre ikke er tillatt i Danmark. Dette ble også gjentatt flere ganger på pressekonferansen der forslaget ble presentert. Human-Etisk Forbund mener dette er lite relevant og ikke noe argument i saken.

Samtidig unnslyr man å nevne at i Danmark tilbys alle gravide fosterdiagnostikk, at eggdonasjon er tillatt, at også enslige kvinner tilbys assistert befruktning og at man kan velge mellom anonym og kjent sæddonor ved behov for assistert befruktning. Her brukes med andre ord en svært selektiv form for argumentasjon for å få Norge til å framstå som urimelig liberal.

Konsekvenser av den foreslåtte innstrammingen

Om det skulle finnes noe etisk krevende dilemma i saken, er det det faktum at ved innstramming i loven, kan konsekvensen komme til å bli flere snarere enn færre aborter der kvinner etter avslag på å få abortere ett foster, velger å abortere begge.

Det vises i lovutkastet til at fagmiljøet for invasiv fostermedisin etterlyser samsvar mellom lov og praksis. Det kan enkelt oppnås ved å presisere i lov eller forskrift at så lenge begjæring om fosterreduksjon er fremmet innen grensen for selvbestemmelse, kan inngrepet utføres når det er medisinsk forsvarlig selv om dette skjer etter 12. uke, jmf Lovavdelingens klargjøring.

Kvinnen må selvsagt gjøres kjent med risiko ved inngrepet før hun får det utført, men det er ingen begrunnelse for å innføre nemndbehandling. Risikovurderingen må også ajourføres med erfaringsbaserte opplysninger om fordeler og ulemper ved å bære fram flere barn i de tilfeller det er snakk om kvinner med nedsatt fertilitet, bruk av assistert befruktning, alder etc.

All annen utvikling av abortloven har gått motsatt vei av det lovforslaget legger opp til, og i så måte er det framlagte forslaget et historisk tilbakeslag. Samtidig vil konsekvensene antakeligvis bli små i praksis. De eneste som må betale for KrFs gjennomslag her, er de ganske få kvinnene som blir påført en

tilleggsbelastning ved å bli fratatt myndighet til selvbestemmelse og i stedet må brette ut sitt liv og sine begrunnelser for vanskelige valg for en nemnd.

Konklusjon og anbefaling

Human-Etisk Forbund anbefaler sterkt at forslaget avvises. Selv om man skulle anse fosterreduksjon som et mer krevende etisk anliggende enn andre aborter, er det vanskelig å se at det å frata kvinnen beslutningen og legge den til en nemnd, gjør det mer etisk.

Vi får stadig presentert historier om hvor ydmykende et møte med en abortnemnd kan oppleves. Spørsmålet er derfor om man ikke snarere enn å innføre mer behandling i nemnd, bør vurdere å begrense nemndbehandling framover ved å utvide grensen for selvbestemmelse.

Som grunnlag for en slik diskusjon vil vi anmode regjeringen om å evaluere erfaringene med bruk av nemnd etter 12. uke: Hvordan oppleves møtet med nemnd av kvinnen? Er det forskjeller i nemndenes beslutninger? Hvordan har utviklingen i antallet innvilgelser vs avslag vært?

Basert på et slikt kunnskapsgrunnlag kan man få en nøktern og saklig debatt om behov for endringer i abortloven framover.

Vennlig hilsen

Human-Etisk Forbund

Bente Sandvig Trond Enger
spesialrådgiver generalsekretær

-

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.